

سوگواری نسل جوان در مرگ مرتضی پاشائی را می توان نوعی همذات پنداری تفسیر کرد؟

✖ بیژن برهمندی، رادیو بین المللی فرانسه
گفتگو با مهرداد درویش پور

تجمعات عظیم مردم با پلاکاردهائی از عکسهای خواننده جوان و شعارهای کوتاهی در سوگ "مرتضی" همه جا در تهران و بسیاری از شهرهای بزرگ و کوچک کشور با حیرت آشکار ناظران روبرو شد.

مهرداد درویش پور- جامعه شناس مقیم سوئد، اعتقاد دارد تجمعاتی که مطلقاً بار سیاسی ندارند، در جامعه‌ای ملتهب که نارضائی گسترده وجود دارد بسرعت می توانند به یک پدیده سیاسی تبدیل شوند؛ از همین روست که حکومت هم وحشت زده و نگران است که مبادا موجهای به این گستردگی تبدیل به یک حرکت اعتراضی شود.

ماجرای مرگ غم انگیز و زودرس خواننده جوان پاپ موج اجتماعی وسیعی را در پی داشت که بسیاری از رسانه‌ها آنرا «غافلگیر کننده» تعبیر کرده‌اند.

از روز جمعه گذشته (۱۴ نوامبر) که خبر مرگ او منتشر شد، هزاران نفر از مردم به خیابان ریختند و این موج حضور پرشور جوانان سوگوار تا آخرین ساعات پایان دیشب (یکشنبه ۱۶ نوامبر) ادامه داشت.

تجمعات عظیم مردم با پلاکاردهائی از عکسهای خواننده جوان و شعارهای کوتاهی در سوگ "مرتضی" همه جا در تهران و بسیاری از شهرهای بزرگ و کوچک کشور با حیرت آشکار ناظران روبرو شد.

ازدحام جمعیت در قطعه هنرمندان گورستان بزرگ تهران چنان بود که مأموران نتوانستند جسد "مرتضی پاشائی" را به محل دفن برسانند و تصمیم گرفتند این کار را بعد از خروج مردم از گورستان انجام دهند. این خواننده جوان سرانجام شامگاه دیروز به خاک سپرده شد.

برخی از روزنامه های صبح امروز، مثل شرق و اعتماد، صفحات اول خود

را با عکس بزرگی از تجمعات مردم در تظاهرات دیروز بهشت زهرا تزئین کرده بودند. این نوع نشریات مطالب مفصلی نیز در این باره منتشر کردند. این در حالی است که روزنامه‌های دیگری مثل کیهان، رسالت، قدس و جمهوری اسلامی، هیچ خبری از این مراسم را در صفحه اول خود نداشتند.

انتشار اولیه خبر مرگ مرتضی پاشائی و نیز انعکاس واکنش‌های غیرمنتظره مردم در ریختن به خیابان‌ها ابتدا تنها توسط شبکه‌های اجتماعی انجام گرفت.

رسانه‌های کشور از جمله رادیو و تلویزیون در مرحله بعد وارد میدان شدند و به انعکاس اخبار مربوط به این ماجرا پرداختند.

یک پژوهشگر حوزه روزنامه نگاری و رسانه‌های آنلاین بنام "مصطفی قوانلو قاجار" در مصاحبه با خبرگزاری ایسنا می‌گوید که رسانه‌های جریان اصلی از نظر سرعت خبررسانی جا ماندند؛ او این مسئله را نشان از «قدرت شبکه‌های اجتماعی» توصیف می‌کند. او می‌گوید سرعت عمل شبکه‌ها «رسانه‌های رسمی را شوک‌زده کرد»، به عنوان مثال شایعاتی منتشر شد درباره اینکه «صدا و سیما نمی‌خواسته اخبار مربوط به این موضوع را پوشش دهد، اما ناگزیر شده است ...»

قوانلو قاجار نتیجه می‌گیرد که رسانه‌های اجتماعی می‌توانند به قدری تأثیرگذار باشند که در نحوه تولید محتوای رسانه‌های اصلی تغییر ایجاد کنند.

آنچه که این روزها توجه بسیاری از رسانه‌های کشور را به خود جلب کرده است، جنبه غیرقابل پیش بینی بودن این واکنش سریع و معنادار اجتماعی بود. کم نبودند نشریاتی که به کمک مفسران خود کوشیدند معنای اجتماعی این حرکت وسیع را ترجمه کنند.

روزنامه "آفتاب" در تفسیر این حوادث نوشت «مردم ایران راه خود را می‌روند و در این میان نسل جوان فارغ از تحمیلات و تضییقات و تحدیدات و تهدیدات، علاقمندی‌های خود را دنبال می‌کند». نشریه نتیجه گرفته است که «راهی جز همراهی با مردم نیست».

روزنامه "جوان" که آنرا از رسانه‌های وابسته به سپاه می‌دانند، به شیوه خود از نگاه امنیتی به ماجرا نگریسته است. این نشریه در مقاله‌ای با تیتر «دست و پا زدن موج سواران در مرگ خواننده محبوب پاپ» موضوع بهره برداری سیاسی برخی گروه‌ها از این واقعه را مورد تفسیر قرار داده است و کوشیده است آنچه را که خود سوءاستفاده

سیاسی از این ماجرا می نامد برملا کند.

جوان می نویسد «تمام این حرکت های اجتماعی با نیت خیرخواهانه شکل نگرفتند و ظاهراً بخشی از تجمعات در روز گذشته همچون اتفاقاتی که در سالهای گذشته و در مراسم ختم خسرو شکیبائی یا مراسم خاکسپاری سیمین دانشور در مرداد ماه امسال اتفاق افتاد به صحنه اعتراضات سیاسی عده ای تبدیل شد که خود را از طرفداران مرتضی پاشائی می نامند».

در گفتگوئی با مهرداد درویش پور- جامعه شناس و استاد دانشگاه در سوئد، وی در توضیح معانی چند وجهی جامعه‌شناسانه این حرکت، از جمله به پدیده هم‌ذات‌پنداری اشاره می‌کند؛ بعقیده او در این سوگواری، نسل جوان نه تنها برای خواننده مورد علاقه خود، بلکه برای نسل خود نیز که افسرده و بی آینده است، دست به سوگواری می زند.

بروایت درویش پور واضح است که این تجمع گرچه در اساس سیاسی نبود اما یک حرکت حکومتی هم نبود. اگر حکومت دستور چنین تجمعی را می داد با هیچ استقبالی روبرو نمی شد.

با این حال درویش پور اعتقاد دارد تجمعاتی که مطلقاً بار سیاسی ندارند، در جامعه‌ای ملتهب که نارضائی گسترده وجود دارد بسرعت می‌توانند به یک پدید سیاسی تبدیل شوند. از همین روست که حکومت هم وحشت زده و نگران از این است که موج‌های به این گستردگی تبدیل به یک حرکت اعتراضی شود.

درویش پور با توجه به ویژگی های حرکات خیابانی مردم در این روزها نتیجه گرفت که جوانان نشان دادند مسیردیگری را متفاوت از آنچه که حکومت در پیش گرفته می پیمایند و به یک معنا در زیر پوست شب حرکت دیگری در جریان است.

[گفتگو با مهرداد درویش پور را گوش کنید](#)